

Studier Kritiker och Notiser.

Litterär Tidning.

N° 28.

Lördagen den 20 September

1845.

Elementarläroverks-frågan.

(Forts. fr. nr 26.)

Den uti Betänkandet och af andra yttrade förhoppning, att nya Skolmethoden skulle hos eleverna lättare uppväcka aktning för sliten och förtjensten, minska egoismen och skrämslet, samt bilda en bättre samhällsanda, har blifwit besvarad med den anmärkning, att det endast är gudsfruktan, som kan förqväfwa sjelfwissheten hos menniskan. För min del erkänner jag uppriktigt, att en lefwande gudsfruktan är lifspunkten och enda källan till all framgång och wälsignelse icke blott i Skolan, utan äfwen i Kyrkan och Staten. Men den utestänges ju icke på något sätt utur nya Skolan? Eller månne den eger rum uti någon öfverträffande grad uti våra gamla skolors klasser? Skulle man icke med mindre swårighet kunna finna en gudfruktig lärare med angelägenhet och förmåga att implanta en lefwande christendom hos sina lärjungar, dem han, efter nya skolformen, får följa under hela deras utvecklingsperiod ifrån det de börja med Bibliska Historien och Barnaläran, tills de kunna förstå Biblen och den wetenskapliga läroboken? Och kan detta antagas såsom möjligt, så blir det talet om gudsfruktan icke något argument emot den nya skolan ej heller något förswar för den gamla.

Det har också blifwit sagdt, att den som är skicklig att undervisa uti de lägre classerna skulle icke wara en god Gymnasii-lärare. Emedlertid kunna exempel på Colleger, som bättre än sjelfwa Lectorerna undervisa Gymnasister, lika ofta påträffas. Och då här icke är fråga om en Professors föreläsningar från Universitets-cathedern, kan jag icke inse huru det emellan skickligheten att lära gossen förstå Cornelius och ynglingen att förstå Livius — eller emellan undervisningen uti Euclidis första och sjette bok o. s. w.

— skulle wara en så himmelswid skillnad, att den som kan wäl åstadkomma det förra, kunde wara oduglig till det sednare. Af enskild erfarenhet tycker jag mig twärtom hafwa funnit, att en omwexling uti bibringandet af det mer och mindre elementära af så läroämnen är ej så tröttande som apprepandet af enahanda lexor uti flere — och jag är för öfrigt öfvertygad derom, att den lärare, som med lust och kärlek kan bibringta nybegynnaren en klar kunskap uti elementerna, äfwen skall med framgång underwisa mera försigkomna ynglingar, så wida han nemligen har både inhemtat och tillagnat sig den dertfore erforderliga kunskapsgraden, hwarforutan han wäl icke i något fall bör kunna komma i fråga till dylik befattning.

Man har widare så eftertryckligen förkastat all examensläsning såsom skadlig, och ansett den lägga hinder i vägen för en mogen bildning. Det må ursäktas mig, om jag häruti widhåller den gamla åsigt, som synes wara den naturliga. Jag påstår wist icke, att ypperliga examenshufwuden dertfore blifwa några stora män; men en usel examen är wäl icke eller något bewis på grundliga kunskaper. Wisserligen skola wetenskaperna studeras för annat än för examensbetygens skull; men man kan ju ej begära att barnet, att gossen, ja icke ens att ynglingen skall inse deras eget inre, stora värde och dertfore bruka slit uti deras inhemtande. Huru muntrar det icke barnet, att så redogöra för sitt lilla kunskapsförråd inför föräldrar och anhörige? Huru mycket slitigare läser icke gossen, när han har en examen att wänta? Och ynglingen sträfwar bittida och sent för att erhålla högsta möjliga kunskapsbetyg af de lärare, som förstå att snillrikt och lefwande föredraga sina läroämnen och derigenom tillwinna dem ungdomens kärlek? Man kallar en sådan examensläsning någon gång för brådmognad. Den medför wist icke någon mognad, utan är endast

ett samlande af allmänna kunskaper, hwartill gossäl-
 dern och den första ungdomen måste med rastlös slit
 användas, om förrådet skall blifwa väl ordnad och i
 våra dagar tillräckligt för en lärd bildning. Bear-
 betningen, utbildningen, mögnaden måste sedermera
 komma. Borttager man eller begagnar man mera säll-
 lan examensporren under lärjungarnes ungdomstid,
 fruktar jag att derigenom mera förloras än winnes.
 — Att examina aldrig skola vara blotta förhör af
 utanlexor, det förstås af sig sjelfst, och derom behöfwer
 väl icke mycket talas.

Det är wisserligen ett misstag, om man påstår,
 att de gamla läroverken hafwa gwar alla sina gamla
 fel. Mycket är i sednare tider afhulpet och förbät-
 radt. Utan twifwel har den nya Elementarskolan och
 de undersökningar, som den föranledt, i en icke så rin-
 ga mån bidragit dertill, att åtskilligt wid underwis-
 ningsverken nu är bättre än fordomdags. Medgifwas
 måste också den nya metoden möjligen kan hafwa
 andra swårigheter, som icke finnas i den gamla: och
 att i allmänhet den förre, derföre att den med en wis-
 entusiasmen handhafwes, swårare måste lyckas än den
 sednare. Men åtskilligt återstår ännu af hufwudsaklig
 wigt i de gamla läroverken, som behöfwer förändras.
 Dess lärare borde uteslutande få egna sig åt under-
 wisningen, och icke distraheras af Consistorii-görömal,
 Communal- eller Pastoral-bestyr och näringsomsorger;
 liktidiga läroämnen äro för många: de leswande sprä-
 ken börjas för sent, läsas för litet och man lägger ej
 den wigt på deras känedom, som wederbode. Det
 tyckes väl att Gymnasierna skulle vara öfvergångs-
 länken till Akademierna, men erfarenheten bewisar, att
 de nu för tiden icke dertill äro lämplige; ty discipli-
 nen är ej sådan den bör vara för gossar: och detta
 skadar både dem och nedra skolan. Förmögnares barn
 bildas derföre icke sällan uti privata läroanstalter,
 hwarest läroämnen äro mera afpassade efter tidens
 kraf och uppsigten öfwer lärjungarne är ändamålsen-
 ligare.

Om Lärdoms- och Apologiskola förenas, så kan
 en sofring af de bättre anlagen under lärotiden lätt-
 re ske: de som bortgå från lägre Afdelningar hafwa
 inhemtad kunskaper, som alltid äro för dem gagneliga:
 gemensamhet under lärotiden för ynglingar, som afgå
 till näringarne och dem som blifwa embetsmän, är ej
 eller att förkasta: de lära sig att värdera kunskaper i
 andra ämnen än dem de sjelfwe studera: Latinaren

skall högakta Matematikern, om också denne icke kan
 latin, o. s. w.

Ännu mindre betänkligheter torde det böra möta,
 att förena Lärdoms-skolan med Gymnasium till ett sam-
 manhängande läroverk, under gemensam styrelse, med
 läroämnenas fördelning, enahanda stadgar och samma
 underwisningsmethod. Härigenom winnes enhet, ord-
 ning och disciplin. På flera ställen, der Gymnasierna
 hafwa blott 20, 30 å 40 lärjungar, och någorstädes
 ännu mindre, behöfdes icke 9 lärare, hwarigenom bättre
 löner kunde fås för det erforderliga antalet. Un-
 derwisningen uti ett eller två ämnen hela Skolan ige-
 nom skulle blifwa mindre enformig och tröttande för
 läraren, än att hwarje år börja på nytt samma pen-
 sum för sin klass. Det skulle för honom vara mera
 uppmuntrande att få följa lärjungarne hela vägen och
 se den kunskap, som de alla kunna förwärfwa sig uti
 wisia läroämnen, vara en frukt af hans werksamhet.
 Det skulle också uppväcka en täflan emellan lärarne, ty
 hwar och en wille väl gerna hafwa lärjungarna stid-
 liga uti den kunskapsgrän, hwaruti han undervisar.

Så ungefärligen betraktar jag denna wigtiga sak.
 Men jag instämmer dock af allt hjerta med gamla
 Skolans försvarare uti den öfwertygelse, att lärarens
 personliga stidlighet och ingalunda Skolformen utgör
 hufwudsaken. Den utmärkte läraren winner sitt mål
 inom hwilken form som helst. Detta gäller både om
 kyrkan och skolan, och öfwerhufwud om all andelig
 werksamhet. De bästa kyrkliga former och de yppersta
 lärometoder kunna icke underhålla hwarfen christendo-
 mens eller wetenskapens heliga eld, om läraren utan
 anda och lif handwerksmesigt sköter sitt kall. Och
 detta är just den swåra sjukdom, hwaraf de nu begge
 lida.

Emedertid är det omedelsägligt, att wisia stel-
 nade former kunna vara mera qwäfwande eller,
 kanske rättare sagt, mera beqwäma att röra sig uti
 med allsköns mallighet och ändå någorlunda klander-
 löst uppfylla sin plats. Andra deremot kunna finnas,
 som påfalla större ansträngning och taga den person-
 liga dugligheten mera i anspråk. Dessa sednare äro
 mera egnade att framfalla nit och drift, då det så stäl-
 les till, att dessa egenskaper blifwa nödwändigade för
 hwar och en som icke will påtagligen stå tillbaka och
 ögonstenligen wisa att han icke är sitt kall wuren. Om
 nu tillståndet är sådant att lifwet astynar och kan med
 swårighet uppehållas i de gamla skolformerna: om
 werksamheten inom dessa har en afgjord benägenhet

att öfvergå till flentrian och sömnaktighet; så är det af nöden att de reformeras på ett sådant sätt att man kan hoppas, det de skola blifwa ändamålsenligare för en lefwande werksamhet. Af alla dessa anledningar anser jag Utskottets förevarande betänkande böra bifallas. Det föreslår inga brådskande förändringar, utan endast en underdånig hemställan till Kongl. Maj:t att Elementar-Läroverken i Riket behöfwa en reorganisation, samt att, efter Ständernas åsigt, en sådan bör ske uti den riktning, som genom nya Elementar-skolan blifwit anvisad, och hwaruti denna skola nu i 16 år fortgått och gifwit förmånliga resultat.

Doctor Wallin anförde:

Det lyte, som widläder det Höglöf. Utskottets betänkande, i likhet med de tidningsartiklar, som i ämnet blifwit publicerade, att nemligen antaga wisfa obewissta satser såsom ofelbara axiom, och på dem uppföra sin skolbyggnad, fordrade wid afgifwandet af min reservation större utförlighet, än dels min emellan Riksdags- och Embetsgöromål delade tid, dels och det wänliga utrymmet för en reservation kunde tillåta. Sedan nu, i motsats mot hwad jag önskat, de pädagogiska frågorna för dagen blifwit discussionsämnen inom Riksstånden, anser jag mig förpligtad att åtminstone korteligen anföra skälen till mina twifwel på giltigheten af det nya Elementarläroverkets yrkade företräd framför det äldre.

Den nyhfförslutna och närvarande tiden har må hända mera än någon af sina föregångare antagit en empiriskt-practisk riktning, och welat inympa den på skolan. I fråga om skolans läroämnen har man afsatt såsom en angelägenhet i första rummet, att dessa skulle föra med sig reel nytta och practisk användbarhet i samhällslifwet; man har uppskattat hwarje läroämnes wigt och värde såsom **bildningsmedel** förnämligast med afseende derpå, att det framdeles kunde blifwa näringsmedel; man har ansett hufwudproblemet för Skolan vara att bilda **medborgaren**, äfwen med fästadt afseende på den werksamhet inom samhället han för sig redan under skolåren kunde hafwa bestämt. Ja, det will nästan synas som man varit angelägen om, att i Elementar-skolan intet läroämne skulle saknas, som möjligtwis kunde blifwa behöfligt i samhället. — Den gamla skolan beymrade sig föga om denna talrikhet af läroämnen. Hon bar wisserligen, hwad dessa angår, länge pregeln af den tid, då hon först stiftades. Äfwen sedan tidsförhållanderna deruti infstutit

det ena nya kunskapsämnet efter det andra, har hon ansett sig företrädeswis böra lägga wigt på själsförmögenheternas formella bildning. Hon har i alla tider först och främst låtit sig angeläget vara, att utweckla **menniskan**. Medborgaren har förblifwit hennes **arriere-pensée**. Hon synes hafwa förmodat, att för de wäl uppöfwade själskrafterna skulle, sedan skolan blifwit lemnad, special-studier och practisk användbarhet lätt nog kunna förwärfwas. Om häruti varit ett misstag, derom må de många utmärkte män wittna, som med en sålunda grundlagd bildning blifwit använde i flera olifartade och maktpåliggande wärf till båttnad och heder för fäderneslandet. Att desamma stundom åstadkommits med en i annan ordning förwärfwad bildning, nefas ej. Men att enahanda resultat kunna tillwägabringas med annorlunda inom vårt land inrättade skolwerk, kan ännu ej annorlunda än efter probabilitetsgrunder förnekas eller bejakas, då de nya läroverken ännu icke uppnått särdeles hög ålder. Man kan wid bedömandet af ett läroverks första produkter icke nog vara på sin wakt emot misstag, som kunna blifwa wådliga. De så kallade snillena bland skolans alumner hafwa i alla tider gått sin egen wäg, obestämbar af skolordningen, och hafwa om den föga att lära of. Ett och annat utmärkt, ja till och med medelmåttigt natur-anlag, med förkärlek eller måhända för experimentets skull omsorgsfullt fostradt, lemnar intet tillförlitligt vittnesbörd om skolan. Det är först när den större massan af elever hunnit fram, icke blott till student-examen och Embets-examen och Parnassen, utan till den mogna åldern i embets-befattningarna, lärostolarna och lefnadsyrkena, som utslaget angående läroverkets duglighet med någon sannolikhet för oförwilladt omdöme kan gifwas.

Den nya af Högl. Utskottet förordnade läroverksbyggnaden, uppstigande i twenne bredwid hwarannan fortgående linier, uppbäres och sammanhålles af följande krafter: werelunderwisning med utbildadt **Monitor-system**, ämnesläsning för lärarne och för lärjungarne, fri flyttning och walfrihet af läroämnen.

Hwad först angår werelunderwisningen, så har den, långt innan Bell och Lancaster för sitt fäderneslands folkskolor gäfwö den en techniff utbildning genom **Monitor-systemet**, varit i de gamla skolorna med sina mindre lerlag och förhörare både känd och använd. Metoden är egentligen användbar för minnes- och åskådningsämnen, och i allmänhet mera inom folkskolan än elementar-skolan. Den är på båda dessa ställen

en nödfallshjelp, för att till någon del ersätta lärarens otillräcklighet för alla eleverna. Det torde vara en skäligen allmän erfarenhet för alla Religionslärare, som från folkskolor med denna method emottagit Rattwardsungdom, att stafningen, renläsningen och framför allt religions-undervisningen icke kan så väl skötas, som i de mindre skolor, der methoden ej användes. Ännu mera blifwer methoden en nödfallshjelp i Elementarskolan. Det mest utbildade monitör-system kan der än mindre lemna tillförlitlig säkerhet åt elevens kunskap utan lärarens ögonblickliga närvaro. Redan i denna skolas lägsta classer, wid språkstudiernas början, anlitas förståndswerksamheten, och denna måste af läraren icke blott bewakas, utan ledas. I den mån icke blott minnets, utan själes högre och ädlare krafter mer och mer tagas i anspråk, blifwer monitör-systemet oanvändbarare och det inskränkta måttet af monitörens clafkunskap otillräckligt.

Lika lätt kan monitören komma att misledda som att handledda sina yngre kamrater, då han skall lära dem hwad han sjelf måhända blott till hälften, ofullkomligt och oredigt fattat. Jag känner blott en art af werelundervisning, som i Elementarskolan förtjenar förtroende, och det är den, hwaruti läraren deltagar. Blifwer större delen af hans tid använd på bildandet af monitörer, som den nödwändigt måste blifwa, ty detta arbete är ej lätt, så må det skäligen frågas, hwad han möjligen kan hinna uträtta med alla de andra eleverna? Han står endast till monitörerna i ett omedelbart förhållande; på alla de andra werkar han blott medelbart genom monitörerna; men just derigenom går också det förloradt, som i all undervisning utan twifwel är det viktigaste, nemligen säkerheten och redan i hvarje kunskapsämnes meddelande, äfvensom den inslytelse, hwilken lärarens personlighet och hela hans individualitet kan och bör ega på elevernas bildning, så framt man icke på allwar will drifwa den satsen, att läroboken är nog, är allt hwad som behöfves för att lära. Men då kunde man också fråga: hwartill tjena skolorna?

Werelundervisningen bör i min tanka endast på ett inskränkt sätt, för wisfa kunskapsämnen och inom de lägre afdelningarne i Elementarskolan användas. Såsom en hela skolan och alla des kunskapsämnen genomgående läromethod är den ingalunga priswärd; ty der säker ledning fattas för hvarje ämnes klara

och fullständiga uppfattning, der är ensidighet och ytlighet i kunskapen att befara. — En ökad betänklighet i affeende på methodens antagande i ett förändradt skolsystem är den inom flera hufwudstadens skolor förwärfwade bedröfliga erfarenhet, att monitörbesattningen stundom warit utöfwad med weld och mannamån. Alla woro om de unga sinnen redan i skolan kunde blifwa tillgängliga för en smygande corruption; och wist är, att der monitör-systemet är sjelfwa principum agens, der är wärdan af misbruket större, der äro precautionserna emot dem angelägnare, och måhända äfwen swårare att tillwägabringa.

Hwad som nu är sagdt om werelundervisningen gäller till större delen äfwen om ämnesläsningen (för lärjungar). De äro correlater i samma skolsystem, ämnade att med förenad kraft uppbära domen af den stora byggnaden. Ämnesläsningens *πρωτον ψευδος* är att den förutsätter hos den i skolan inträdande eleven förmågan att läsa på egen hand, hwilket, enligt mitt förmenande, wore just det skolan skulle lära honom, och det förnämsta, det bästa den kunde åstadkomma. De som hysa den starka förtröstan på ämnesläsningens underbara kraft, säga wäl, att sjelfwerksamheten genom den skall i skolan utvecklas, men antaga i sjelfwa werket, att den i och för läsningen på egen hand till en icke ringa del måste wara en dit medförd förmögenhet. Aldrig har denna förutsättning för mig wisat sig så påtaglig, som sedan jag fått läsa det wisserligen med snille och lärdom, men på långt när icke med oweld författade, från trycket ej längesedan utgifna, *Försöket till rättfärdigande af det Nya Skolsystemet*, der det pagg. 44 och 45 säges: *Huru skall barnet lära sig sjelf allt? Swaret ligger nära. Hwilka stora, hwilka otaliga kunskaper skaffar sig icke barnet sjelf, utan Lärare, ifrån den tid då det skiljes ifrån sin egen moders bröst, och tills det lägges till sin styfmoders, Skolans? Det tillegnar sig derunder ett helt språk, en hel orientering i en ny werld.* Jag frågar: hwarföre heter då språket modersmål? och när saknas Läraren i barnkam-maren? Må moders kärleken swara. Är det ej fader och moder, som lära barnet att stafwa och lägga ihop i den uppplagna werltsboken? och kommer ej deraf hela orienteringen i en ny werld? denna har wisserligen lika litet funnat åstadkommas utan sjelfwerksamhet hos barnet som utom de trogna wårdarnes stundeliga närvaro. Till den nya Skolan medför åttåringen utan twifwel en redan wäckt sjelfwerk-

samhet, som dock är wan att ledas, som will fortgå, men ej förmår det af egna krafter. Lärocurserna med alla sina för honom främmande ämnen fordra en beständig närvaro af Läraren, ledaren, fadren inom Skolan, hwars tid endast till hundradelen tillhör den ur barnkammaren nyss anlände. Och när han ej der kan ögonblickligen erhålla den förut alltid till hands warande förklaringen på hwarje i läroboken förekommande obekant ämne och ord, skall han ej finna detta skoltväng inom de öppna classerna wida mera tryckande, än wexelunderwisningen med Läraren, frågor och swaren inom de slutna classerna? Huru den nyss nämnde lärde och snillrike författaren kan förmena sig hafwa bortdemonstrerat behofwet af Lärarens vox viva, har åtminstone icke jag funnat finna i hans citerade skrift, ty såsom bewis härföre kan wäl icke anses det narrprof af clasunderwisning, han framställer, der Läraren ej rätt wet hwad han säger. Saknar Läraren beständhet i sin kunskap och des meddelande, lärer han wäl lika litet passa för den nya som för den gamla Skolan. För min del gläder jag mig deråt, att jag känner wida flera dugliga Skollärare, än läroböcker och courser; och skulle högeligen beklaga, om så icke wore. Läraren och läroboken behöfwa lita på hwarandra; möjligt är det dock för den förre att till en del hjälpa den sednares brister; men då måste han också vara öfwer allt tillstådes wid des bruk. Jag nämner detta med afseende på den stora wigt och betydelse, som läroboken eller coursen förträdeswis har fått i det nya Skolsystemet. Den bör, enligt systemets fordran, vara lämpad efter elevernas mångfaldigt stiftande själsförmögenheter och åldrar, för ingen ålder eller bildningsgrad vara för kort eller för widlyftig, och för dem alla hafwa behöflig tydlighet, beständhet och fullständighet. Sannerligen det torde blifwa swårt, om icke omöjligt, att så inrätta läroboken. Problemet är åtminstone ännu icke löst; och innan detta skett, wet man ju icke heller rätt, hwad ämnesläsningen och de tillämnade Skolhusen kunna uträtta.

Ämnesläsningens mest swårösta problem är dock utan twifwel en säker och grundlig språkkunskapens förwärfwande. Språkstudierna hafwa, såsom anlittande själens alla förmögenheter och derföre mångsidigast bildande, inom den gamla Skolan warit ansedde för de wigtigaste, och borde wäl inom den nya få bibehålla samma anseende, åtminstone såsom medel för inhemtandet af Realia. Man har sagt, att alla

språk böra läras såsom modersmålet och omedelbart (se den citerade Skriften pag. 70 och följande). Jag wet ej rätt hwad det sistnämnda ordet har att innebära, om ej att språken skola inläras utan den beswärliga Grammatiken. Meningen måste wäl icke vara, att i den nya Skolan införa Parleurer och Gouvernanter. Hwar tar då ämnesläsningen wägen? Man har prisat resultaterna af den Hamiltonska mellanradiga läromethoden såsom förwänande. (Se der sammastädes). Jag har en och annan gång haft tillfälle att förhöra nybegynnare i språken, som begagnat denna method, och i sanning blifwit förwänad — dock ej öfwer de gjorda framstegen. Jag har ej kunnat bortwisa den tankan, att det varit wida bättre, om en Lärare fått vara med mellan raderna. Och hwad kan nybegynnaren genom methoden egentligen lära annat än glosor? Det wore måhända sjelfverksamheten, som af glosorna skulle bygga perioder och satser, det wore hon, som under det ideliga läsandet skulle tvingas att, kosta hwad det will, tillstapa sig på fri hand en Satslära och Grammatik; men hon, äfwen hon, kan för detta umbära hwarken abstraction och reflexion. (Sfr pag. 74 ders.) Jag förstår mig att med ämnesläsningens användande på detta sätt wägen till den söfsta språkfärdigheten icke skall blifwa särdeles gen.

I de nya skolorna inom Hufwudstaden har man betydligt modificerat denna ämnesläsningens radicalism *). Den färdigskrifna Grammatiken kommer der tidigt fram, till och med emellan de Hamiltonska raderna; dock, som jag tyckt mig finna, på nog korta besök. Eleverna sysselsättas mycket med Grammatik och Satslära, och mycket med de gamla och nya Språkens läsning; men naturligtwis alltid med iakttagande af ämnesläsningens hufwudwilkor — studerandet på egen hand och i läroböcker. Dock har äfwen detta wilkor tid efter annan inom Nya Elementar-Skolan till underwisningens bättnad erhållit flera faldiga modificationer. Mycket skulle i min tanka intet winnas för språkbildningen genom ett punktligt och fullt consequent användande af denna method. Huru skulle elevens sjelfverksamhet rimligtwis förmå använda den genom lexläsning inlärd Grammatiken på

*) I Skolan på Barnängen har under sistl. höst i de 2:ne högsta Afdelningarne clasläsningen blifwit införd och inom de högre hafwa resolutionsöfningar för språken af Lärarne sjelfwe i classer sedan längre tid blifwit anställda.

det språkstycke, som äfwen är en lera? Han eger rätt att fråga Läraren, säger man. Ja wisserligen. Men frågar han intet, eller litet, huru wet man då, att han fattat något rätt? Hwad säkerhet har man, att icke sjelfverksamheten insomnat i liknöjdhetens slummer? Och huru många skola icke å andra sidan den wettgiriges frågor blifwa i ett ämne, der så mycket både abstraction och reflexion är behöflig. Multiplicerar man nu denne endes frågor med de 100 andres, som Skolan möjligtwis kan rymma — huru skall då Läraren räcka till för alla? Blifwer det intet, synnerligast för denna underwißning, nödigt och gagneligt, att Skolan fördelas i slutna classer, der Läraren tyder och förklarar allt och frågar hwar och en bland det mindre antalet; så får han wisshet, hur hwar och en förstått saken. Då är han den factor, som multiplicerar kunskapen: han är Mästaren, som icke tål något fustwerk bredwid sig; ty här isynnerhet är monitörens halfkunskap wädlig. Studerandet af språken, isynnerhet de clasfiska, uppfordrar tankkraften till stor ansträngning, äfwen om Läraren derwid biträder. Sjelfverksamheten har stundom, tvingad af fattigdomen, på egen hand företagit arbetet, men aldrig utan långa omwägar och irringar; dessa Herkuliska mödor måtte wäl få räknas till undantagen. Passiv är lärjungen ingalunda derföre, att han begagnar Lärarens biträde; och det wore Lärarens fel, om han fick vara det. Jag har sett slutna classer, med ett antal af 40—60 discipuler, så skötas, att intet ögonblicks själsfrånvaro från det föredragna ämnet warit någon enda af dem möjlig. Det är Lärarens lefwande kraft, som framfaller lärjungarnes; det är hans insigt och omdöme, som så inrättar det mundtliga föredraget, att det kan blifwa wägledande och fruktbart för hwarje inom classen förekommande olika förmögenhet och kunskapsfifer. Den fostrande kärleken i himmelen och på jorden erbjuder sin wård och sin ledning i olika uppenbarelse-former, lämpade efter olika behof. Detta gör och Läraren i sitt mundtliga föredrag; men ingen lärobok förmår det. Det är föredrädets talande ordet, som har lif och ger lif; och saknas det, som det ofta måste, der Läraren har 8 classer att sköta, så ster det till mehn för de säkra framstegen.

Det Höglofl. Utskottet har funnit för godt att ånyo framdraga de så ofta gjorda besyffningarna emot de gamla Lärarwerken, att de äro för mycket föreläsning- och förhørs-anstalter och befrämja för

litet sjelfverksamheten. Wanligen har man wäl ansett att werksamhet inom den intelligent, lifasom den concreta werlden, bäst framfallas, lifwas och stärkes genom werelwerkan; aldrabelst då den öfwerlägsna kraften tillika är en intelligent, som ordnar och lämpa sina tillgöranden efter den underlägsnas receptivitet. Sådant är i de gamla Skolorna förhållandet emellan Läraren och hans omgifning. Och huru skall inom den gamla eller nya Skolan sjelfverksamhetens stora angelägenhet bättre kunna wårdas? Att de gamla Neder-Skolorna någonsin warit föreläsning-anstalter, är icke sanning; och om med affeende på något enda läro-ämne, genom en Lärarens mistag om sin besättning, ett eller annat Gymnasium för kortare tid antagit utseende af en sådan anstalt, så är det något som Skollagen rent af förbjuder. Förhørs-anstalter måste wäl alla Skolor mer eller mindre vara och blifwa; men så mycket är den gamla skolan det icke, som den nya, der hufwudsaken är cours- och lersläsning och förhör. Der läsas lexor i Skolan, och på hemlexor sparas icke heller; (se sista Skol-Revisions Berättelse pag. 59); och der många lexor finnas, der måste och vara en förhørs-anstalt.

För föreningen af de nuwarande Lärdoms- och Apologist-Skolorna i en gemensam Läro-Anstalt med 2:ne genom densamma fortgående bildningslinier har Höglofl. Utskottet förebragt twänne skäl, båda ofta framhafda och ofta beswarade. Det ena, för att förekomma en möjlig miswisning af anlag och förmåga hos eleven, i händelse han räskade blifwa först införd i en bildningsanstalt, för hwilken dessa icke passade. Woro Skolorna förenade, skulle som man förmodar, öfwergången vara lätt ifrån den ena bildningslinien till den andra. Männe öfwergången skulle vara betydligt swårare, om den blefwe några hundrade geometriska alnar längre, det will säga, om den skedde ifrån den ena Skolan till den andra, eller i wärsta fall ifrån den ena småstaden till den andra? Smärtan af omplanteringen känner i allt fall den unga telnigen mest, som för sin ringare förmåga blifwit förwisad till den mindre wärderade jordmänen inom samma rum eller åtskilda rum. Men sällan, högst sällan, behöfwas dessa operationer. Will man fostra efter anlagets och förmågans anwisning, så är icke swårt för den uppmärksamma målsmannen eller Läraren att, efter myndlingens ett- eller tvååriga wilstande i Lärdoms- eller Apologist-Skolans lägsta class, der samma läro-ämnen förekomma, se hwart de wisa.

Men wanligtvis är det helt andra, oftast rent af ekonomiska skäl, som bestämma gossens utvecklingsbanan. Dräfft handlade man, om icke de olika förmågorna fingo framgå på samma väg till samma mål. Alla wore, om det med något skäl sådes, att det nya Elementar-Läroverket företrädeswis fostrar och framhafwer till sina högsta classer och till Universitetet de goda hufvudena, som sannolikt hafwa lättast för att framleta sig genom ämnesläsningens labyrinth. Samhället behöfwer nästan i alla befattningar lika mycket medelmåttorna som snüllena; och det är icke blott bewisligt, utan bewisadt, att de äro nyttiga för hwarandra, i Skolan så wäl som i lifwet. Utskottets andra skäl för Skolornas sammansläende hänwisar på ständsintresse och stråsinne, hwilkas rot man befarar wera hemligen bland de åtskilda Skolornas bänkar. I den för alla gemensamma skolan skulle nemligen eleverna sammanknyta wänkskapsband för lifstiden till båtad för Samhället. Jag förmodar dock, att, om inga andra medel kunna påfinnas för ständsintressenas och stråsinnets utrotande, komma de nog att stå på sig. Den tiden torde oc wara förbi, då Samhället uppehölls af fosterbrödralagen, ty Samhället åtminstone har med tiden betydliga blifwit förändradt. I allt fall torde det wid närmare eftersinnande lätt finnas, att den gamla Skolorganisationen mera befordrade dessa wänkskapsförbindelser. Den nya Skolan isolerar sina alumner. De känna hwarannan föga. Ingen, utom monitören i hwar clas, hjälper den andra fram. Hwar och en beror endast af sina naturanlag och sin flit. Nummet är wisserligen gemensamt; men der bildningslinierna dela sig, framstår skillnaden emellan Humanisten och Apologisten fullt ut så skarpt som i de åtskilda Skolorna, och så mycket skarpare, som den för båda wisar sig alldagligen.

Till ämnesläsningen hörer **fri flyttning och walfrihet af läroämnen**. De skola båda befordra **individualetens** fria och behöriga utveckling, eller utbildningen af de särstilla anlag och krafter, som constituera hwarje människas personlighet. Här om är redan mycket både taladt och skrifwet. Jag bör wara särdig. Min tanka är i forthet den, att den frihet, hwarom här är fråga, likasom hwarje annan, bör ega full medwetenhet af sin werksamhet och sitt systemål. Men kan den, så beskaffad, egas i skolåldern? Jag befarar, att den, i skolan insläppt och lösfläppt, der skall föröfwa hwarjehanda ofog, skall splittra läroverket och sjelfwa den individuella kraften, skall göra den för de

unga själskrafterna nödwändiga harmoniska utvecklingen omöjlig, och upplösa de band, som skulle sammanknyta läroverket till ett organiskt helt. Rönet är försoft och mislyckadt. Att binda den unga själskraften, är wäld; att helt och hållet lösfläppa den är ett oförstånd. Om de unga individernas olika anlag och förmögenheter fästas wid gemensamma, stundom ombytta, föremål, är sannolikt deras utveckling på bästa sättet wärdad. Aregirigheten är en själsjukdom; täflan är hälsofar, äfwen med öfwerlägsna, hwarom det Höglöfl. Utskottet synes hysa något twiswel. Det händer litwäl, i följd af själsförmögenheternas olika fördelning, att den, som har lätt för att blifwa öfwerlägsen i ett kunskapsämne, har swårt för det i ett annat. Hans sinne kan då bland de medtäflande få lära ödmjukheten, som icke är någon sjukdom.

Swad nu den nya Elementarsskolan angår, hwilken det Höglöfl. Utskottet aldrabelst welat göra till typen för en allmän Skol-organisation, så är det otwiswelaktigt och bör med tacksamhet af nationen erkännas, att de aktningswärde män, som warit detta läroverks stiftare och styresmän, med allwar och wärma omfattat en af fäderneslandets största angelägenheter. Ett allmännare intresse för den offentliga undervisningen, och en allwarligare besinning på förbättringar inom läroverket är genom dem wäckt. De hafwa oc förstått att för sin stiftelse utse lärare af erkänd skicklighet; och deras minsta förtjenst är ingalunda det, att de tillåtit dessa lärares omdömen och förwärfwade erfarenhet ega inslytande på deras egna rådslag rörande läroverkets organisation. Deraf har föllden warit, att den först uppgjorda organisationsplanen blifwit i utförandet, ehuru icke tillbakafatt, dock i wisfa, enligt min åsigt, för undervisningen wäsendtliga omständigheter modifierad.

(Fortsättes.)

Finska Literaturen. I Finland ätnöjer man sig icke mera med att uppsamla gamla Finska sånger ur bibliotekernas damm eller folkets mun, man skrifwer nu äfwen sjelfständiga finska verk och tidskrifter. Saken är ny, originell, ensam i sitt slag, ty hwilka äro de som stå wid denna nya, såsom ur intet framkallade literaturs wagga? Äro det wäl Finnar, som befriade från swenska herrawäldet och ännu icke alldeles underkastade det ryska, plantera upp sitt eget lands och sin egen literaturs fana? Ingalunda, det är snarare de swenska Finnarne, aftomlingarne af de gamla swenska kolonierna i Finland, som på ganska egenomligt wis entusiasmera sig icke kantänka blott för landets gamla poesi, utan werkligen för ett nytt Finland, och med en

märkvärdig i öfver upphöja Finnarne språk till skrift- och literatur-språk. Det märkvärdigaste fenomen i detta hänseende är en i Helsingfors utkommande tidskrift "Zoukkahainen," så kallad efter en i det berömda gammalfinska qwädet Kalevala uppträdande yngling, som inlåter sig i talskan med den gamle "Wäisnämöinen," ett slags Finnarne ursader eller hjeltegd. Denna tidskrift, hwaruti ett antal verkliga förträffliga skaldestycken förekommer, hwaribland wi utom flera af den bekante Franzen framhålla en sång af Stenbäck, "mitt finsta fädernesland," som är lika utmärkt för språk och skaldisch känsla, innehåller i andra häftet också ett antal artiklar på finska språket, om än icke kan nekas att Swenskan snart åter erhåller öfverhanden. En på swenska skrifwen uppsats af Topelius öfwer frågan: har finska folket en historia? börjar på alldeles historiskt sätt och med ganska märkvärda åsigtier, men slutar med den politiska paradox att Finland först, sedan 1809, då det ryktes från Sverige, har en historia. Finlands historia såsom ryst provins torde utan twifwel vara temligt ensformig och det paradoxala besvarandet wäl blott en utwäg och en hänydning att en ny tid begynner för Finland, i det nu samliga finska stammarna åtminstone äro förenade under en herrskare, då deremot för inwånarne i gamla Finland (omkring Wiborg), i Olonez o. s. w. innehade en ständlig ställning emot de under swenskt herrwäde stående Finnarne. Finnwännernas sträfswande går synbarligen derpå ut, att wäcka nationalkänslan hos de egentliga Finnarne och utbreda denna nationalkänsla öfwer hela Rysslands nord så långt den är bebodd af finska stammar. Skall detta lyckas? Försväret är, såsom wi ofwan sade, ensamt i sitt slag: den eröfrande stammens efterkommande bemöda sig af alla krafter att upplysa de underkufwade ur andig slöhet till sjelfsmedwetande; wi må lägga under detta sträfswande hwilken bewekelsegrund som helst, sträfswandet sjelft är ett bewis på sannt förariad menlig bildning, och den sjelfsupoffring, den oafslätliga ansträngning, med hwilken ändamålet fullföljes, är wärd allt erkännande, allt beröm. (Das Ausland).

Noyer-Collard †. Frankrike har förlorat en af sina största notabiliteter, en af de män, som på vår tids anda utöfwat det största inslytande. Hr **Noyer-Collard** afled den 4 dennes kl. 10 på morgonen, på sitt gods Chateaufieux wid Sit Aignan (Loire- och Cher-Departement). Han hade uppnått en ålder af 82 år. Hr **Noyer-Collard** hade d. 19 i förra månad, redan mycket swag, afrest från Paris till sitt gods. Hans maka åtföljde honom. Den 31 berogs han af en häftig feber. Den 3 erhöll han de heliga sakramenterna och afled följande dagen med fullt lugn och resignation; han behöll medwetandet ända till sista ögonblicket. Hr **Noyer-Collard** har varit deputerade-kammarens president; han war medlem af franska akademien och professor i filosofien wid Universitetet i Paris*). (S. C.)

Professor Böcking i Bonn är nu sjsessätt med utgifswandet af Aug. Wilh. von Schlegels samlade skrifter i 11 å 12

*) Om den ära som nyligen wedersarits hans "föreläsningar" se denna tidning nr 20.

band; skilda derifrån äro de latinska afhandlingarna och de fransyska skrifterna, äfwenä den öfwerträffade "spanische Theater." Denna sistnämnda utkommer redan detta år.

Den berömda kemisten Liebig har afrest till London. Såsom det synes, önskar den engelska regeringen hans råd och biträde för upprättandet af ett storartadt kemiskt laboratorium efter mönstret af det, hwilket Liebig förestår i Giesjen. Då densamma står i underhandling med honom om förwärfswandet af den hemlighet, som består i hans upptäckt af ett mineraliskt gödningsämne hwilket ersätter och öfwerträffar guano, så tror man att han också af den anledning rest till Themsen.

Inledning til den norske Rettsvidenskab (Chr. Tönsbergs förlag, 62 ark in 4:o, 2 Spd. 24 s.) är titeln på ett nyligen i Christiania utkommit arbete som der med stor begärlighet blifwit omfattadt af juris studiosi. En anmälare i Morgenbladet yttrar om det samma: "Enhver, der kiender, med hwilken Besvær og Møie man forhen fordetmeste i Ørstedes forskjellige Skrifter maatte sammensanke de i nærværende Bærk nu samlede Rettskæminger, vil vistnok med Anmelderen være baade Forfatter og Forlægger taknemlig for et Bærk, som afhjælper et föleligt Savn, om det end efter sin Natur maa indeholde Meget, der ej kan anses for synderligt Nytt, og om man end i Enkelthederne kunde have Et eller Andet at indvende mod den i Almindelighed ret heldige Fremstilling og Argumentation."

Fædrelandet med dagens post innehåller: Fra Kiel skrives under 16de dennes, at Hs. Maj. Kongen ved en Audienz af Universitetets Rector og fire Decaner skal have udtalt sig meget misbilligende om de Lærdomme og offentlige Ytringer om Hertugdømmernes statsretlige Forhold, som ere udgaaede fra Universitetets Professorer, hvorved han dog tillige gjentagende erklærede, at man ikke maatte tiltroe hans Indsigt, at han skulde være den Hensigt at incorporere Hertugdømmerne i Danmark. Disse Kongens Ord — tilføies der, — have waft stor Sensation, idet man paa den ene Side betragter Lærefriheden som Grundvold for Høiskolens hele Virksomhed, paa den anden Side slutter af Kongens Ytringer, at ingen Erklæring om Statsenheden eller om en lige Arvefølge, som man har ventet, vil udkomme."

Nr 29 af denna Tidning, utgifwes Lördagen d. 4 Oktober.

Lund, tryckt uti Berlingska Boktryckeriet, 1845.

